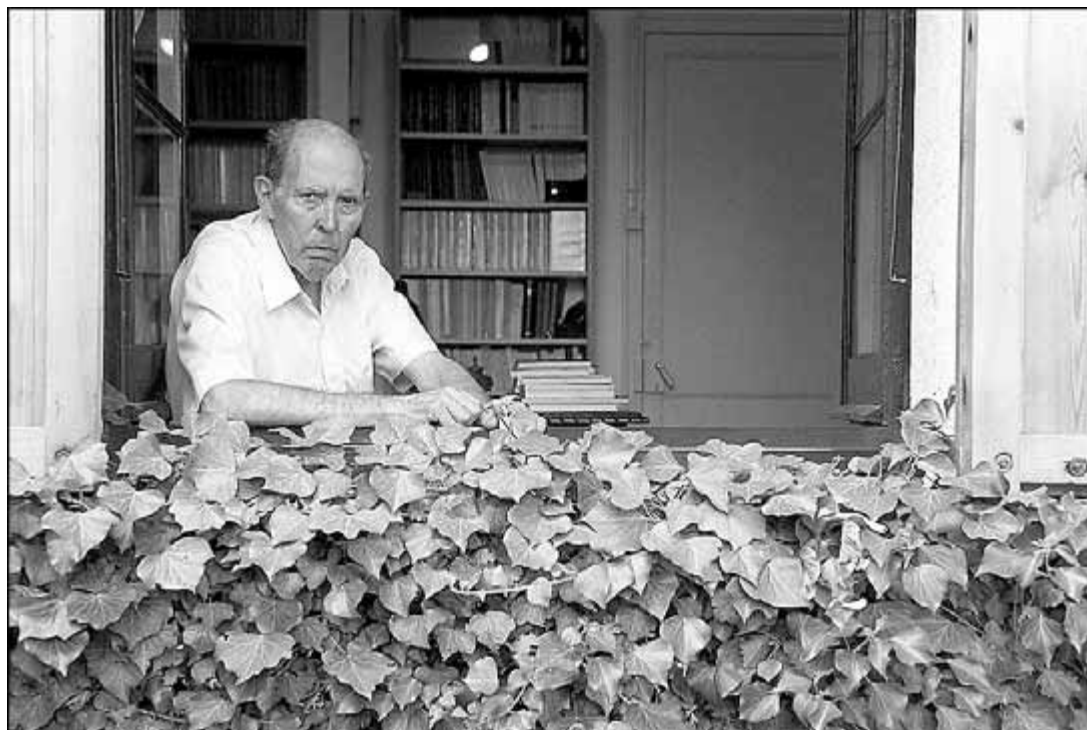

MÓN DE LLETRES

Joan Triadú és essencialment un savi del món de les lletres. La seva obra crítica no tan sols recorre el nervi central de la literatura catalana contemporània, sinó que la modifica tot influint-hi poderosament. Les seves respectives antologies de poesia i contes als anys 50 van representar un revulsiu crític de primer ordre. D'una banda, perquè no deixen indiferent el panorama de l'època. Si són contestades des d'alguns sectors, des d'altres les aplaudeixen. En aquest sentit, resulta interessant llegir en la premsa de l'època els elogis que Josep Pla i Carles Soldevila fan de l'antologia poètica del 1951.

Sigui com sigui, aquesta capacitat d'incidència reconeix moments curiosos, de vegades desconeguts. Tot conversant a propòsit de la relació de les antologies amb la creació del cànon literari, Triadú explica detalladament el rebombori que provoquen a la dècada dels 50 les aparicions de les seves antologies, especialment la de poesia: "Aquí em vaig ficar en una situació difícil, perquè vaig escollir, i vaig fer una antologia bastant selectiva, no panoràmica. Va sortir el problema dels poetes que no hi eren". Triadú recorda les exageracions injustificades, fins al punt d'acusar-lo falsament que hi havia ignorat Carner, i que Sagarra hi sortia malparat. Ho nega rotundament, tot i que reconeix que Guerau de Liost, Riba, Foix i Salvat-Papasseit són els que queden més benparats. "Els altres es van molestar molt. Algunes persones van escriure des de l'exili dient que era una antologia exclusivista, dels meus amics i, sobretot, feta per en Riba. I Riba no va tocar res ni en va dir mai res. Sí que és veritat que posa en relleu Carles Riba. Per a nosaltres, era l'home del moment, la poesia del moment". El conjunt de reaccions el duen a viure un episodi insòlit. «El fet és que vaig anar a parar a Via Laietana, cridat per la policia. Allà em va rebre el cap de la Brigada Social, Pedro Polo Borreguero, i em va demanar qui era jo, què feia i què passava, perquè al *Correo Catalán* havia sortit una carta en què m'acusaven de participar en els Jocs Florals, que llavors se celebraven per raons òbvies a l'exili i, juntament amb això atacaven l'antologia i a mi personalment. "Cuidado -em va dir- porque no se trata de crear polémicas". La policia es va ficar en l'assumpte de les antologies. Vaig ser fitxat per la literatura i la poesia, sense que sabessin la meua participació en el Front Nacional de Catalunya, etcètera».

Triadú és un home d'afirmacions sintètiques i argumentacions llargues, que, a desgrat del seu to seriós i calmat, no allludeix la polèmica ni el combat literari. Per això, mentre dialoguem sobre altres moments de la literatura

EL CRÍTIC LITERARI JOAN TRIADÚ

Joan Triadú, l'home implicat

VICENÇ LLORCA

"En el mateix moment que escrivien, Riba, Foix, Espriu... no eren reconeguts. Què sabem ara? Què passa amb els poetes actuals?"

catalana recent, aposta pel grup dels *imparables*: "M'interessen molt aquests autors. Els faig confiança en aquesta posició de lluita, de polèmica i de combat. Això em sembla bé, sense excloure altres sectors que s'han de tenir també molt en compte".

La memòria de Triadú és tan prodigiosa que, de cop, em sento compartint l'aventura de la revista *Ariel*, i m'imagino que en Riba està trucant en aquest moment a la porta. Però no, en realitat és un misatger que li porta un llibre. Tot i que a casa conserva força llibres, ha donat gran part de la seva biblioteca a l'Escola Tau, de la qual ha estat fundador i director. En aquest punt, la dimensió pedagògica apareix. Mentre parlem, estructura el seu pensament seguint un esquema endreçat que desemboca en una conclusió expressada amb claredat meridiana. No l'interrom-

po, deixo que la conversa es nodreixi del mateix pou que significa recordar i relacionar fins a arribar a l'anàlisi de la situació de les lletres catalanes al començament del segle XXI. "Aquí hi ha dos aspectes que s'han de tractar d'una manera lligada: la creació literària i la llengua. En altres cultures aquest relació es dona, però no amb la gravetat que té entre nosaltres. En la mesura que el català, segons sembla, baixa, i evidentment ha baixat respecte a altres èpoques que he viscut en la meua vida, la creació literària és, en canvi, potent, diversa i extensa com no havia estat en aquelles mateixes èpoques. Crec, malgrat el que diuen altres crítics o estudiosos, que en la creació literària entre els escriptors que hem tingut en la segona meitat del segle passat i els escriptors actuals, els escriptors joves, hi ha una amplitud de gèneres, geografies i creativitat molt gran". Triadú valora com a novetats positives el treball novel·lístic al País Valencià i el creixement de la creativitat de la literatura a les Balears, sense oblidar els avanços a la Catalunya Nord. Amb tot, alerta sobre el perill que la literatura catalana acabi en l'estranya situació de no disposar de suficient públic lector. Però, en tot cas, opta per un optimisme moderat en veure això com un procés en qualsevol cas molt llarg i supeditat a múltiples factors que poden portar sorpreses. "Crec que la cultura en el seu conjunt és el nostre punt fort d'identitat i de perdurabilitat".

Li demano si creu que podríem afirmar que la Renaixença que van impulsar els escriptors del segle XIX ha triomfat definitivament al segle XXI. "Sí. Completament segur. Tant ha triomfat que la carència de grans figures que es diu que ara patim es correspon amb el que està passant a tot Europa. Abans la gent citava mitja dotzena d'escriptors: Camus, Sartre, Gide, Unamuno... On són ara? Vivim allò que Harold Bloom anomena l'època del caos. El que importa és que la literatura catalana està en aquest sentit en una situació paral·lela, amb les degudes distàncies, a les grans literatures". Això ens porta a parlar de la qualitat i a un tema tan candent com el del grau d'excel·lència de la literatura catalana actual. "Es diu que en aquest moment no hi ha cap Espriu, cap Riba, cap Rodoreda... Potser. No ho sé si hi són o no, perquè quan hi eren tampoc no hi eren. A l'època d'*Ariel*, als anys 40, en Riba era considerat un poeta inintelligible i en Foix un excèntric. Popular només hi havia Verdaguier i una mica Maragall. Sagarra era popular pel teatre, no com a poeta. En el mateix moment que escrivien no eren reconeguts. L'Espriu va trigar molt a ser reconegut. Què sabem ara? Què passa amb els poetes actuals? No ho sé. La Rodoreda, quan va sortir *La plaça del diamant*, no va ser ben rebuda. La Rodoreda també va trigar a ser reconeguda". A l'inici del segle XXI, l'escriptor català gaudeix d'una situació general bona, però alhora, segons Triadú, preocupant a causa de la gran responsabilitat

BREVIARI XXI

☛ Un color.
Blau.

☛ Un polític català i un de mundial.
Francesc Macià.
Abraham Lincoln.

☛ Un paisatge i una ciutat.
La muntanya (sóc de Ribes de Freser). París.

☛ Una paraula.
Amor.

☛ Una obra de poesia catalana i una altra de la poesia universal.
Les elegies de Bierville, de Carles Riba. **La Divina Comèdia,** de Dante.

☛ Una obra de prosa catalana i una altra de la prosa universal.

La plaça del Diamant, de Mercè Rodoreda. **Anna Karenina,** de Tolstoi.

☛ Un obra d'assaig de pensament català i una altra pertanyent a l'universal.
El descrèdit de la realitat, de Joan Fuster. **La rebel·lió de l'home,** d'Albert Camus.

☛ Una obra de la crítica literària catalana i una altra de la universal.

Per comprendre, de Carles Riba. **L'erició i la guineu,** d'Isaiah Berlin.

☛ Un artista català i un de forà.
Antoni Clavé.
Chagall.

☛ Un segle.
El XIX. Per a nosaltres era el segle anterior, el de Napoleó, el Romanticisme...

que la llibertat de què gaudeix comporta. En aquest sentit, veu en la celebració el 2002 de l'Any Verdaguier: "Un exemple del que passa més enllà de les modes, els gustos i les consideracions de tot tipus. Hem vist generacions noves interpretant Verdaguier, sentint-lo i donant-li un relleu que en la meua generació no havíem imaginat". La conversa s'ha allargat més enllà de la cinta d'enregistrament mentre queia la tarda. Observo les parets que van alternant lleixes de llibres, quadres i fotografies familiars. Som ara davant un retrat de Carles Riba al menjador de casa. Li demano que, després de tants anys de dedicació al món de les lletres, es defineixi en poques paraules. Es crea un silenci, junta els dits de les mans i afirma amb convicció: "Sóc un lector de la literatura universal, però pel que fa a la literatura catalana sóc no solament un lector, sinó que em sento també un home implicat en el seu moviment, en la seva vida. És la meua literatura, i li demano que s'emmiralli en la literatura que és capaç d'interessar a tots els homes de tots els temps".